

Ülevaade riigiabist sademeveesüsteemide abimeetmes

16.01.2024

Kaido Floren
jurist

Riigiabi mõiste

- Riigiabi keeld on üks ELi kui ühisturu aluspõhimõtteid. Konkreetselt on see väljendatud Euroopa Liidu toimimise lepingu (“põhiseaduse”) artiklis 107:

„Kui aluslepingutes ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust.“

- Riigiabi reguleerivad ELi määrused on otsekohalduvad ja Eesti seaduste ees esimuslikud. Ükski ministeeriumi ega KIKi akt või kinnitus ei saa muuta abi seaduslikuks, kui see seda ei ole ELi õiguse kohaselt.

Riigiabi mõiste elemendid

- Vt [Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta](#)
- Ettevõtja: majandustegevusega tegelev üksus olenemata juriidilisest vormist ja rahastamise viisist (sh MTÜ, KOV). Võib olla ka osaliselt (nt KOVi haldusasutus, kui osutab teenuseid / osaleb konkurentsile avatud turul)
- Majandustegevus: mis tahes tegevus, mis seisneb kaupade ja teenuste pakkumises turul
- Kasumlikkus või kasumi taotlus pole oluline (nt MTÜ)
- Käesolevas meetmes 2 riskikohta:
 - puutumus ÜVVK kaudu osutatava üldhuviteenusega
 - tehtavate tööde faktiline suunatus konkreetsele ettevõtjale

Kaalutlused

- Eelduslikult meetme tööde tulemust majandustegevuses ei kasutata, tegemist on piirkonna üldise avaliku (tasuta) teenusega nagu avalikud teed ja tänavavalgustus
- TAT § 5 lg 5 p 4: Abikõlblik ei ole ühisveevärgi rajamine ja rekonstrueerimine
- Samas aga kui see eeldus ei kehti, st kui tehtavate töödega faktiliselt parendatakse ÜVVK süsteemi, millega osutatakse tarbijatele reoveeteenust, siis võib olla **tõenäoline**, et abi tuleb lugeda riigiabiks ning abu aluseks võtma üldise majandushuvi teenustele kohalduvat riigiabi regulatsiooni või rahastama seda üldhuviteenuse vähese tähtsusega abina (vt TAT § 1 lõiked 1-6). Selleks küsimegi taotlejalt sellekohast kinnitust, et tegemist ei ole majandustegevusega või mitte.

Sihtotstarbeline (dedicated) abi

- Eriti just taristuprojektide puhul võib tekkida olukord, kus tehtavatest töödest saab konkreetselt ja eriliselt kasu just üks konkreetne ettevõtja rohkem kui see oleks tavalike üldkasutatava taristu puhul. Juhtumid ei pruugi olla selgepiirilised, aga näiteks:
 - „dimensioneeritakse“ asula puhasti üldiselt vajalikust suuremaks ühe ettevõtja tarvis,
 - ehitatakse tee või raudteeharu konkreetse käitiseni
- Käesolevas meetmes: „lahendatakse“ mõne konkreetse ettevõtja kinnistu vms olukord
- Riigiabi ei sõltu abi vormist, võib olla ka kaudne.
- Kui meetmes tekib selline (vbl ka „kaudne“) riigiabi saaja, siis tuleb temaga läbi rääkida, abi saab olla „tavaline“ ehk horisontaalne VTA. Samas nt põllumajandus- ja kalandusettevõtja puhul väiksemad abimäärad.

Lühidalt üldhuviteenuse raamistikust

- Abi andmise alus: komisjoni otsus 2012/21
- Artikkel 4: sellise üldhuviteenuse osutamise kohustus peab olema pandud liikmesriigi (meil siin ilmselt KOVi) ühe või mitme aktiga. Praeguse meetme puhul vbl: varasemasse KOVi akti on lisatud sademevee kohustus (kui ÜVVK osa?).
- Artikkel 5: hüvitise suurus ei ületa üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise kohustuse täitmiseks vajalikke netokulusid koos mõistliku kasumiga: Kõik ÜVVK kulud/tulud
- MFA metoodika KeM 22.12.2014 määruse nr 59 lisa 2
- Artikkel 6: regulaarne järelkontroll liigse hüvitamise üle
- KIKist varem seda riigiabi saanud ÜVK ettevõtjate OF võime – kust tuleb? St kas varem anti abi äkki liiga palju?

VTA täpsustus

- Praegu TAT § Ig 6 viide üldhuviteenuse VTA määrusele (EL) nr 360/2012
- AGA! 2023 lõpus võeti vastu uus komisjoni määrus (EL) 2023/2832, nüüd üldhuviteenuse VTA ülempiir 750 000 kolme aasta jooksul.
- Tavaline ehk horisontaalne VTA samuti uus komisjoni määrus (EL) 2023/2831, nüüd piirmäär 300 000 eurot.

Riigiabi tagasinõudmine

- Tuleneb Euroopa Kohtu ja komisjon praktikast
- Riigiabi tagasinõudmine ei ole karistus, vaid konkurentsioigusliku olukorra taastamine. Mingit kahjuhüvitist omakorda nõuda ei saa.
- Konkurentsiseaduse § 42 (mida täiendati oluliselt 2021 suvel): kui riigiabi andja on ise tuvastanud, et antud riigiabi on ebaseaduslik või väärkasutatud, peab riigiabi andja selle omal algatusel riigiabi saajalt tagasi nõudma.
- Liitintress tuleneb komisjoni määrusest (EÜ) nr 794/2004
- Riigiabi andjal on õigus ebaseaduslik või väärkasutatud riigiabi tagasi nõuda kümne aasta jooksul.

Täna!

Kaido.Floren@kik.ee